

BOEKEN**Steden moeten verbanden smeden**

WRR, De verzorgingsstaat herwogen. Over verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden, Den Haag/Amsterdam: WRR/Amsterdam University Press, 2006. ISBN 978 90 5356 926 9.

'De veranderingen in de samenleving hebben gevolgen voor de bestaande systemen van de verzorgingsstaat. Er zijn nieuwe arrangementen nodig die beantwoorden aan de dynamiek van deze en de komende tijd.' Deze zinnen zijn afkomstig uit het coalitieakkoord dat ten grondslag ligt aan het nieuwe kabinet. CDA, PvdA en ChristenUnie wijden in het vervolg veel woorden aan wat ze noemen 'sociale samenhang'. De coalitiegenoten geven daarmee gehoor aan de oproep van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in haar rapport over de toekomst van de verzorgingsstaat (2006) om aandacht te besteden aan het verbinden van bevolkingsgroepen.

De verzorgingsstaat herwogen van de WRR biedt in eerste instantie een goede introductie in het verschijnsel verzorgingsstaat. Veel mensen denken daarbij vooral aan het stelsel van sociale zekerheid zoals zich dat in het naoorlogse Nederland heeft ontwikkeld. Het rapport laat zien dat de verzorgingsstaat veel meer behelst. De benadering in de vorm van hoofdfuncties van een verzorgingsstaat - naast verbinden zijn dat verzorgen, verzekeren en verheffen - geeft houvast en maakt een vergelijking door de tijd en met het buitenland mogelijk.

Nadere beschouwing van de vier functies roept wel de vraag op of er niet een vijfde ontbreekt, namelijk 'verdelen'. Het eerlijk verdelen van lusten en lasten is toch voor velen een belangrijke rechtvaardiging geweest voor de opbouw van de naoorlogse verzorgingsstaat. Bij nadere analyse blijkt de motivatie voor 'verdelen' meestal te zijn gebaseerd op ideeën over de noodzaak van het voorkomen van onhanteerbare spanningen in de samenleving - iets wat volgens de WRR valt onder de functie 'verbinden'. De vraag is of dat waar is. Iedereen gelijke kansen en liefst gelijke uitkomsten: het zijn principes die in onze Nederlandse genen lijken te zitten. Van extra aandacht voor bollebozen op school tot topmanagers die te veel verdienen, het verzet tegen zulke zaken is in ons land vooral gebaseerd op de overtuiging dat dit niet eerlijk is ten opzichte van de rest, zonder dat 'onhanteerbare spanningen' verwacht hoeven te worden.

Verzorging De kernboodschap van het advies van de WRR is dat belangrijke veranderingen in de Nederlandse verzorgingsstaat noodzakelijk maken. Het zijn geen nieuwe

Foto: Irma Balkens/H.H.

Delfshaven in Rotterdam

kwesties die de WRR op een rijtje zet: globalisering van de economie en de voortschrijdende Europese integratie zijn externe uitdagingen waar de verzorgingsstaat een antwoord op moet zien te vinden. Vergrijzing en culturele ontwikkelingen zoals individualisering en een toenemende heterogeniteit in de samenleving zijn ontwikkelingen die van binnenuit de verzorgingsstaat voor problemen stellen. Geen verrassende observaties, maar dat maakt de uitdaging niet minder. De raad laat bijvoorbeeld zien dat de vergrijzing hoe dan ook tot problemen in de zorg gaat leiden. Die kunnen alleen voorkomen worden als in het komende decennium alle schoolverlaters in de zorg gaan werken en alle nieuwbouw speciaal op ouderen wordt afgestemd. Dat is wenselijk noch realiseerbaar, constateert de raad. Geen enkel recept is op zichzelf afdoende, zelfs geen grootscheepse arbeidsmigratie. Dat vraagt dus om een samenhangend pakket van maatregelen en een lange adem.

Verheffing Maar de functies verzorgen en verzekeren verdienen niet de meeste aandacht volgens de WRR. De redenering van de auteurs is dat het sociale zekerheidsstelsel de afgelopen decennia de noodzakelijke transformaties heeft ondergaan. De kosten zijn verminderd, de doelmatigheid van het stelsel is verhoogd en het stelsel bevat meer prikkels om het beroep op de voorzieningen te beperken. Al is het stelsel nog niet af, de uitdagingen liggen elders. De Raad ziet graag meer aandacht voor het verbinden en het verheffen - waarmee ontwikkeling en (zelf)ontplooiing wordt bedoeld. Deze functie heeft een sterke impuls nodig en dat betekent beter onderwijs en meer ambitie als het gaat om tweede- en derdekans onderwijs voor mensen die eerder uit het systeem zijn gevallen. De eerste door

PvdA-staatssecretaris Dijksma gepresenteerde plannen zijn terug te vinden in het rapport: meer energie steken in het inlopen van voor-schoolse achterstanden bij jonge kinderen, bijvoorbeeld geïntegreerd in de kinderopvang. Bijkomend voordeel is dat dit de kwaliteit van de kinderopvang kan verhogen.

Verbinding Weerbarstiger is volgens de WRR de verbindingfunctie: 'het overbruggen van sociale afstand'. De auteurs leggen daarbij sterk de nadruk op de interetnische scheidslijnen die onze samenleving doorkruisen. De toenemende kloof tussen hoog- en laagopgeleiden in onze samenleving wordt wat gemakkelijker afgedaan: als je de inkomensverschillen die daaruit voortvloeien maar in de gaten houdt. Hoe dan ook, het is vooral de falende integratie waar de Raad zich op richt. De gemengde strategie die zij als oplossing aanbeveelt, leunt sterk op de rol van gemeenten. Deze zouden eraan kunnen bijdragen dat de school meer dan nu als ontmoetingsplaats voor kinderen met verschillende achtergronden fungeert. Daarnaast is de wijk als locatie van verbinding erg belangrijk, waarbij de gemeente opnieuw als de belangrijkste initiatiefnemer wordt aangewezen. De WRR sluit daarmee aan bij haar rapport Vertrouwen in de buurt uit 2005, over het belang van wijken en buurten. Naar mijn mening is dit een juist adres. Makkelijk zal het niet zijn. Niet eens zo zeer vanwege de geweldige opgave voor gemeentebestuurders, maar vooral omdat dit een andere opstelling van de rijksoverheid vraagt. Die zal gemeenten de ruimte moeten gunnen.

KLAARTJE PETERS

Klaartje Peters is bestuurskundige en politicoloog.